

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

PLAN REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘCIA WSPÓLFINASOWANEGO W RAMACH V OSI PRIORYTETOWEJ POIŚ

KARTA PROJEKTU (wyciąg)

NAZWA PROJEKTU

Czynna ochrona orlika krzykliwego oraz innych gatunków ptaków drapieżnych i wodno-błotnych w Puszczy Białowieskiej

PLANOWANY CZAS REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘCIA ; 1.02.2010 – 30.09.2013

CAŁKOWITY BUDŻET PROJEKTU

1.5.1 Całkowita wartość projektu	1698300 PLN
1.5.2 Całkowite koszty kwalifikowalne	1698300 PLN
1.5.3 Wysokość dotacji	1443555 PLN

STRESZCZENIE PRZEDSIĘWZIĘCIA

Projekt zakłada czynną ochronę 21 gatunków ptaków drapieżnych i wodno-błotnych stanowiących połowę (45%) awifauny Puszczy Białowieskiej objętej listą gatunków lęgowych z tzw. Dyrektywy ptasiej i wieloma konwencjami międzynarodowymi (tab. 1 i 2, pkt. 5.1 projektu). Gatunkiem priorytetowym jest **orlik krzykliwy, pozostałe to: **trziemioljad; kania czarna i ruda; bielik; gadożer; błotniaki – stawowy, zbożowy, łąkowy; orlik grubodzioby; orzełek; drzemlik; puchacz; sowa błotna; bocian czarny i biały; derkacz; żuraw; batalion; dubelt i cietrzew** w różnym stopniu zagrożone przed spadkiem liczebności i wyginięciem. (tab. 1, mapa 1).**

Nadrzędnym celem projektu jest zahamowanie spadku bioróżnorodności na obszarach Puszczy Białowieskiej poprzez wzrost rozrodczości, dalej liczebności i powrót gatunków ptaków które wycofały się z obszarów puszczy lub też gnieźdzą się dzisiaj sporadycznie.

Cele te możemy osiągnąć zwiększając bazę pokarmową i po części bazę lęgową, a mianowicie:

1. Aby umożliwić dostęp ptaków do pokarmu (drobne gryzonie, płazy, gady, owady) należy z obszarów dolin rzecznych, polan leśnych i osadniczych usunąć nalot drzew i krzewów oraz wykosić wysokie trawy oraz część turzycowisk i trzcin na pow. 1125 ha (mapa 2).
2. Należy też podnieść poziom wody powierzchniowej w okresie lęgowym poprzez zatamowanie odpływu wody w 20 miejscach (mapa 3).
3. Należy ustawić na renaturalizowanych terenach, pozbawionych drzew, czatowiska w postaci wysokich tyczek (200 szt.)
4. Na obrzeżu bagiennych lasów należy ustawić platformy gniazdowe (20 szt.)

Na podstawie zebranych danych, określających występowanie gatunków objętych projektem, określiliśmy strategiczne żerowiska na których żeruje (lub żerowało) największa liczba gatunków i dalej par ptaków. Na 3210 ha żerowisk usytuowanych na terenach otwartych w Puszczy Białowieskiej i okolic, 1695 ha tworzą łąki, turzycowiska, trzcinowiska znajdujące się głównie w dolinach rzek. Prace renaturalizacyjne przeprowadzimy w latach 2010-2012 na powierzchni 1125 ha łąk i 1400 ha obszarów leśnych (mała retencja), zaś w roku 2013 powtórzymy je na najważniejszych łąkowych żerowiskach obejmujących 630 ha (mapa 2).

Prace renaturalizacyjne (ciecica krzewów, wykosy i mała retencja) będą prowadzone na podstawie opracowanego planu ochrony dolin rzecznych oraz raportu środowiskowego. Projekt został opracowany na podstawie naszych wieloletnich badań, raportu ochrony orlika krzykliwego w Puszczy Białowieskiej (Pugacewicz E. 2009) i wielu opracowań naukowych (zał. 1). W przypadku orlika krzykliwego wyprodukowaliśmy także film dokumentalny (DVD załączone do projektu).

STATUS OBSZARU

Nazwa obszaru	Powierzchnia objęta projektem (ha)
Obszar Natura 2000	100.0%
Puszcza Białowieska - PLC200004	2525
Całkowita powierzchnia terenu,	2525.00

OPIS WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH

Puszcza Białowieska, obejmująca w granicach kraju 63.148 ha jest lasem typu niżowego o naturalnym pochodzeniu. Większość drzewostanów puszczy tworzą lasy dębowo-grabowe (49,3%), bory (36,8%) oraz olsy i łęgi (13,9%). Łąki, będące w wysokim stadium sukcesji roślinności, zajmują tu obszar 1695 ha (Domaszewicz A. 1993*).

Najważniejszym elementem kształtującym ekosystemy Puszczy Białowieskiej jest hydrologia. Puszcza leży na granicy zlewni rz. Narwi i Bugu. W dorzeczu Narwi znajduje się rz. Narewka wraz z jej dopływami, natomiast w dorzeczu Bugu znajduje się rz. Leśna wraz z jej dopływami. Stosunki wodne kształtują też gleby na siedliskach bagiennych lasów i dolin rzecznych. Znajdują się tu gleby glejdowo-bielicowe, mady rzeczne i czarnoziemy leśne. Mady rzeczne występujące w dolinach rz. Narewki, Leśnej, Chwiszczej pokryte są cienkimi (0,1 - 0,6 m) warstwami torfów wytworzonych z roślinności zielnej.

Od lat 80-tych ubiegłego stulecia notuje się na obszarach Puszczy Białowieskiej stały, powolny spadek wód gruntowych (Pierzgalski E., Tyszka J., Boczoń A. 2002, 2006) co przekłada się na niekorzystne zmiany w ekosystemach leśnych i łąkowych (Sokołowski A.W., Cerepko J. 2005). Wskutek tych zmian, doliny rzek puszczańskich (Leśna, Narewka, Chwiszczej, Perebel, Łutownia) ulegają przekształceniom sukcesyjnym. Obniżenie poziomu wód gruntowych, a zarazem powierzchniowych, powodują zarastanie dolin krzewami, drzewami i wysoką roślinnością, co utrudnia, a nawet uniemożliwia wielu gatunkom ptaków dotarcie do pokarmu oraz odbycie toków. Zmiany te dotyczą także bagiennych siedlisk leśnych, które ulegają przekształceniom umożliwiając penetrację tych obszarów przez drapieżniki, które przynoszą wymierne szkody dla awifauny. (szczegóły na naszej stronie internetowej: www.renaturalizacja.yoyo.pl).

W dolinach leśnych i lasach bagiennych, gnieździ się ok. 80% gatunków ptaków objętych ochroną przez tzw. Dyrektywą Ptasią. Występuje tu także większość ssaków oraz ginących siedlisk i gatunków roślin. Część gatunków roślin i zwierząt występuje tu dzisiaj efemerycznie lub wycofała się (wyginęła). **Populacje zagrożone ulegają degradacji poprzez stałe obniżanie liczebności i rozrodczości oraz przemieszczanie się w inne chwilowo korzystne biotopy.** Wskutek sukcesji roślinności w największych dolinach rzecznych (Leśna, Narewka, Chwiszczej i Łutownia) nie notujemy już; dubelta, bataliona, sowy błotnej; sporadycznie spotykamy niełęgowego bielika, kanie czarną i rudą, błotniaka zbożowego i łąkowego, orlika grubodziobego, orzełka, drzemlika, puchacza, cietrzewia. W przypadku orlika krzykliwego, bociana czarnego i białego oraz żurawia notujemy spadki liczebności. W przypadku orlika krzykliwego nawet połowa białowieskiej populacji może nie przystąpić do lęgów z powodu braku dostępności do pokarmu.*

DOTYCHCZASOWE DZIAŁANIA OCHRONNE PROWADZONE NA OBSZARZE OBJĘTYM PROJEKTEM

Od dawna prowadzone są działania ochronne dotyczące żubra, okresowo dla rysia i wilka. Ostatnio w ramach środków unijnych (LIFE Przyroda) wprowadzono program "Kraina Żubra" (Białowieski Park Narodowy, Zakład Badania Ssaków, Zielone Płuca Polski). Działa też 4-letni projekt Biodiversity Research and Conservation oraz projekt BioPlatform.

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody wyznaczono strefy ochronne dla orlika krzykliwego i grubodziobego, gadożera, orzelka, puchacza i bociana czarnego (E. Pugacewicz, A. Domaszewicz). Na większości obszarów objętych projektem utworzono "Lasy Naturalne Puszczy Białowieskiej" (Lasy Państwowe), o wyższym statusie ochronnym. Przeprowadzono też próby punktowego spiętrzenia rz. Łutowni i mniejszych cieków na terenie puszczy (Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków). Zwiększono także populację sowy włochatki poprzez rozwieszenie 140 skrzynek lęgowych (A. Domaszewicz).

Bardzo istotnym elementem ochrony ekosystemów leśnych było spiętrzanie wody na ciekach wodnych umożliwiających okresowe nawodnienie (powolnienie spływu) niewielkich fragmentów lasów i łąk. Niestety, zabiegi te wykonano jednak lokalnie (w 7 miejscach w dopływach rz. Łutowni), więc ich działanie jest ograniczone do niewielkich obszarów Puszczy Białowieskiej. A szkoda. Lasy Państwowe planują szereg zastawek, progów i grobli w dolinie rzeki Leśnej. Niestety takich planów nie ma dla pozostałych Nadleśnictw. Planowana inwestycja przewiduje budowę 49 progów i grobli na łączną kwotę 1.372.800 zł (28.000 zł/obiekt). W ramach tego projektu planujemy wykonać 20 takich obiektów na obszarze całości puszczy za kwotę 78.000 zł (3.900 zł/obiekt). Dzisiaj powstrzymanie odpływu wód z Puszczy Białowieskiej jest nadrzędnym priorytetem w ochronie siedlisk leśnych i łąkowych (www.renaturalizacja.yoyo.pl).

OPIS GATUNKU/SIEDLISKA BĘDĄCEGO PRZEDMIOTEM PROJEKTU

W przypadku gatunków objętych projektem (21), trudno mówić o ryzyku pogorszenia się siedlisk i zmniejszeniu liczebności populacji gatunków objętych projektem. Taka sytuacja zaistniała już 15-20 lat temu. Dzisiaj, naliczniejsza niegdyś populacja orlika krzykliwego w kraju, nie wyprowadza lęgów w najlepszych siedliskach (dolina rz. Leśnej). Z innych gniazd (zwłaszcza na granicach puszczy) średnio z 5 gniazd wylatuje 1 młody ptak (rozrodczość 21%). Pozostałe gatunki opuściły już obszary puszczy lub gnieźdzą się efemerycznie i to zazwyczaj w latach bogatych w pokarm (gradacja drobnych ssaków - w lasach nornicy rudej, na terenach otwartych - norników). **W przypadku nie podjęcia pilnych, radykalnych renaturalizacyjnych działań z listy gatunków ptaków ujętych Dyrektywą ptasią, Puszcze Białowieską opuści kilka gatunków ptaków wodno-błotnych i drapieżnych. Natomiast podjęcie pilnych i kompleksowych działań renaturalizacyjnych pozwoli odbudować zagrożone populacje ptaków, a co ważniejsze powrót gatunków które gnieźdzą się sporadycznie lub opuściły okresowo lub na stałe obszary Puszczy Białowieskiej.** Są to najważniejsze zagrożenia. Tym samym planowany projekt spełnia fundamentalne założenia bioróżnorodności na najcenniejszych obszarach w Unii Europejskiej.

Taki niewielki projekt renaturalizacji na pow. 100 ha wykonaliśmy (E.Pugacewicz, D.Ochrymiuk, A.Domaszewicz) w otulinie Puszczy Białowieskiej (Górniańskie Łąki w Hajnówce), gdzie powróciło wiele gatunków, w tym najbardziej wrażliwe jak batalion, dubelt, wodniczka oraz rybitwa białoskrzydła.

W przypadku orlika krzykliwego dokładne dane opracowano na podstawie raportu; (Pugacewicz E. 2009. Raport o stanie i zagrożeniach populacji orlika krzykliwego, Aquila pomarina w Puszczy Białowieskiej) gdzie oceniono zagrożenia, o czym niżej.

Gatunki będące przedmiotem projektu są chronione międzynarodowymi i krajowymi aktami, a mianowicie

- DYREKTYWA PTASIA: Artykuł 4.1., Załącznik I – wszystkie gatunki (21),
- BIRDLIFE INTERNATIONAL - wszystkie gatunki (21),
- KONWENCJA BERNEŃSKA - Załącznik II - wszystkie gatunki (21),
- KONWENCJA BOŃSKA - Załącznik II - wszystkie gatunki (21),
- KONWENCJA WASZYNGTONSKA - Załącznik I - kania ruda, błotniaki zbożowy i łąkowy, orliki krzykliwy i grubodzioby, orzełek włochaty,
- KONWENCJA RAMSARSKA - Załącznik I - sowa błotna, dubelt,

W przypadku statusu ochronności; Gromadzki M. (red.) 2004. Ptaki. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny, określono status ochronny, a mianowicie:

- STATUS ZAGROŻENIA W EUROPIE: E (silnie narażone) – 1 gat., V (narażone na wyginięcie) – 7 gat., R (zagrożone) – 5 gat., S (niezagrożone) – 8 gat.,
- POLSKA CZERWONA KSIĘGA ZWIERZĄT: CR (skrajnie zagrożone) – 3 gat., EN (silnie zagrożone) – 2 gat., VU (narażone) – 4 gat., NT (bliskie zagrożenia) – 4 gat., LC (mniejszego ryzyka) - 2

Na celowość niniejszego projektu może wskazać orlik krzykliwy, badany przez nas na obszarach Puszczy Białowieskiej od ponad 20 lat. W latach 1985-1987 jego liczebność wynosiła 68 par, zaś rozrodczość młodych dochodziła do 75%. W roku 2004 zinwentaryzowano 53 pary, gdzie rozrodczość wynosiła 21%, czyli jeden młody „wylatywał z pięciu gniazd”.

W roku 2006 w N-ctwie Hajnówka na 28 gniazd wyleciał tylko jeden młody (sic!), zaś rok później wszystkie skontrolowane lęgi skończyły się niepomyślnie* (Pugacewicz E. 2009)

Brak dostępu do pokarmu spowodowanego zarastaniem dolin rzecznych i polan jest bezpośrednią przyczyną zaniku i wycofywania się ptaków na skraje puszczy, gdzie żerują one na polach uprawnych narażając się na działanie środków ochrony roślin czy też trakcji elektrycznej. Nie można mówić, że sytuacja ptaków drapieżnych i wodno błotnych na terenie Puszczy Białowieskiej jest zła, bowiem w przypadku orlika krzykliwego, który występował tu w największych zagęszczeniach w kraju – jest tragiczna.

Należy przypuszczać, że do roku 2015, w przypadku braku dostępu do pokarmu, ptaki drapieżne nie będą wyprowadzały młodych, lub w bardzo ograniczonej liczbie, co spowoduje spadek liczebności tych populacji i wycofywanie się do innych obszarów (np. Dolina Biebrzy – gdzie notuje się masowe wykosy turzyc i traw). Z drugiej strony populacje tych ptaków zostaną osłabione z braku konkurentów (młodych ptaków).

Wskutek postępującej sukcesji roślinności w największych dolinach rzecznych (Leśna, Narewka, Chwiszczej i Łutownia) nie notujemy już; dubelta, bataliona, sowy błotnej; sporadycznie spotykamy niełęgowego bielika, kanie czarną i rudą, błotniaka zbożowego i łąkowego, orlika grubodziobego, orzelka, drzemlika, puchacza, cietrzewia. W przypadku orlika krzykliwego, bociana czarnego i białego oraz żurawia notujemy spadki liczebności. W przypadku orlika krzykliwego nawet połowa białowieskiej populacji może w niekorzystnych pokarmowo latach nie przystąpić do lęgów.

Stałe obniżanie się wód gruntowych, bezśnieżne zimy i wysokie zapotrzebowanie na wodę nie rokuje naturalnego wstrzymania sukcesji roślinności na obszarach dolin rzecznych i polan leśnych. Przedłużenie panującego stanu doprowadzi do zaniku większej powierzchni dolin rzecznych, nie użytkowanych dzisiaj rolniczo, co doprowadzi do spadku liczebności gatunków objętych projektem. Dalej, gatunki będą wysofywały się na skaje puszczy i w konsekwencji do wycofania się ich z obszarów Puszczy Białowieskiej do innych obszarów, np. Doliny Biebrzy.

DZIAŁANIA EDUKACYJNE

W przypadku działania 5.1.3. przewidujemy w ramach szlaków turystycznych i rowerowych Puszczy Białowieskiej ustawienie 10 punktów informacyjnych w postaci ławek do obserwacji ptaków z tablicami informacyjnymi (4-języcznymi) opisami, aby zniechęcić turystów do bezpośredniej penetracji łąk i lasów. Metoda ta się doskonale sprawdziła w otulinie Puszczy Białowieskiej, gdzie wybudowaliśmy wieżę widokową dla obserwacji ptaków drapieżnych i wodno-błotnych (www.renaturalizacja.yoyo.pl/doswiadczenie2.html).

W przypadku działania 5.3.1. mamy do czynienia z opracowaniem planu ochrony dla dolin rzecznych Puszczy Białowieskiej, który będzie częścią przysłego planu ochrony siedlisk bagiennych Puszczy Białowieskiej.

W przypadku działania 5.4.2. mamy dzisiaj już do czynienia z opracowaną stroną internetową (www.renaturalizacja.yoyo.pl) traktującą m.in. o ochronie dolin rzecznych i lasów bagiennych, w tym orlika krzykliwego oraz ptaków drapieżnych i wodno-błotnych. Aktualnie jest w druku nasz artykuł w lokalnej prasie (Gazeta Hajnowska) pn. "Dlaczego w puszczy giną orły?". Wyprodukowaliśmy też film dokumentalny pn "Ochrona orlika krzykliwego w Puszczy Białowieskiej".

DIAGNOZA POTRZEB

Opis potrzeb/problemów/zagrożeń

Od lat 80-tych ubiegłego stulecia notuje się na obszarach Puszczy Białowieskiej stały, powolny spadek wód gruntowych (Pierzgalski E., Tyszka J., Boczoń A. 2002, 2006) co przekłada się na niekorzystne zmiany w ekosystemach leśnych i łąkowych (Sokołowski A.W., Cerepko J. 2005). Wskutek tych zmian doliny rzek puszczańskich (Leśna, Narewka, Chwiszczej, Perebel, Łutownia) ulegają przekształceniom sukcesyjnym.

Obniżenie poziomu wód gruntowych, a zarazem powierzchniowych, powodują zarastanie dolin krzewami, drzewami i wysoką roślinnością, co utrudnia, a nawet uniemożliwia wielu gatunkom ptaków dotarcie do pokarmu oraz odbycie toków (www.renaturalizacja.yoyo.pl). Populacje zagrożone ulegają degradacji poprzez stałe obniżanie liczebności i rozrodczości i w ostateczności przemieszczają się w inne chwilowo korzystne biotopy. Są to zazwyczaj skraje puszczy. Wykorzystują one wówczas pokarm z łąk i pól uprawnych skażonych środkami ochrony roślin, co może także mieć negatywny wpływ na lęgi. Wskutek sukcesji roślinności w największych dolinach rzecznych (Leśna, Narewka, Chwiszczej i Łutownia) nie notujemy już lęgów wielu rzadkich gatunków ptaków. Spotykamy je tam w okresie przelotów i sporadycznie w okresie lęgowym.

W przypadku orlika krzykliwego, bociana czarnego i białego oraz żurawia notujemy spadki liczebności. Podobnie w przypadku orlika krzykliwego, nawet większość białowieskiej populacji może w niekorzystnych pokarmowo latach nie przystąpić do lęgów, co stwierdziliśmy w najliczniejszej niegdyś populacji z doliny rz. Leśnej. Na dzisiejsze 28 gniazd w roku 2006 wyleciał jeden młody, zaś rok później we wszystkich skontrolowanych gniazdach nie stwierdzono lęgów. Aby zahamować spadek liczebności i spowodować wzrost liczebności wyżej wymienionych populacji ptaków należy doliny rzeczne, polany leśne i osadnicze oraz skraje Puszczy Białowieskiej oczyścić z nalotu drzew i wysokich traw, a także częściowo z turzycowisk i trzcin. Tym samym udostępnimy miejsca żerowiskowe dla ptaków, zaś w przypadku ustawienia platform gniazdowych - udostępnimy miejsca gniazdowe w miejscach pozbawionych wysokiej roślinności.

Z drugiej strony należy polepszyć stan żerowisk na siedliskach leśnych poprzez punktowe nawilgocenie obszarów występowania orlika krzykliwego i bociana czarnego poprzez budowę zastawek i bystrotoków. Projekt przewiduje usunięcie roślinności na obszarze 1125 ha, obejmujący doliny rzeczne, polany leśne i osadnicze, skraje puszczy. Biorąc pod uwagę zapotrzebowanie na pokarm dla wszystkich ptaków drapieżnych i wodno-błotnych korzystających z dolin leśnych, powierzchnia ta jest w zupełności wystarczająca, co wynika z naszych badań nad sową błotną i błotniakami na terenach intensywnie użytkowanych łąk w dolinie rz. Narwi (Kombinat Łąkowski Grądy Woniecko).

Następnym problemem jest zarastanie, a także zalesianie puszczańskich polan osadniczych. Na koniec trzeba dodać, że opracowane metody ochrony na obszarze Puszczy Białowieskiej w standardowym formularzu Natura 2000 (PLC200004) na pierwszym miejscu wymieniają usunięcie nalotu roślinności z obszarów dolin rzecznych i polan osadniczych, dalej określa potrzebę nawadniania żerowisk. Z cytowanego, niepublikowanego wyżej raportu wynika, że w latach 1985-1987 liczebność orlika w Puszczy Białowieskiej wynosiła 68 par przy rozrodczości do 75% i produkcji młodych 5,7 juv/100 km kw. W roku 2004 stwierdzono już 53 pary przy rozrodczości 21% i produkcji młodych 2,6 juv/100 km kw.

Jak wynika z powyższych danych spadek liczebności = 22%, spadek rozrodczości = 54% i spadek produkcji młodych na 100 km kw. = 46%. Z przeprowadzonych badań przez, Eugeniusza Pugacewicza wynika, że orliki opuszczają obszary puszczańskich dolin leśnych, głównych

łęgowsk tego orła. W stosunku do stanu z lat 1985-91 najwięcej stanowisk zanikło w rejonie doliny Leśnej oraz wzdłuż Narewki i Hwoźnej. W sumie orliki opuściły na stałe 13 dawnych rewirów, a w 7-miu gniazdowały nieregularnie. W zamian powstały tylko 4 nowe stanowiska na obrzeżach puszczy. Orlik składa przeciętnie dwa jaja, z czego gniazdo opuszcza najczęściej jeden młody, bowiem pisklęta są wobec siebie są agresywne. Starszy nie dopuszcza młodszego do pokarmu, wskutek czego młodsze pisklę ginie. W latach obfitujących pokarm, zdarza się że gniazdo opuszczają oboje młode. W drodze analogii, możemy przypuszczać, że podobna sytuacja dotyczy innych gatunków ptaków czerpiących pożywienie z dolin leśnych i polan puszczańskich, dla których posiadamy fragmentaryczne dane. Przykładowo liczebność bociana białego na przestrzeni lat 1994-2004 spadła o 44%, zaś bociana czarnego o 54%. Błotniaki, kanie, gadożer, orzełek, puchacz, sowa błotna oraz dubelt i batalion w puszczy już nie gniazdują lub gniazdują sporadycznie pojedynczymi parami. Dla Puszczy Białowieskiej są to gatunki najwyższego zagrożenia.

Projekt "Czynna chrona orlika krzykliwego oraz innych gatunków ptaków drapieżnych i wodno-błotnych w Puszczy Białowieskiej" zakłada 4 cele cząstkowe dla 21 gatunków ptaków uzależnionych od troficznych stref ekotonów oraz obszarów otwartych obejmujących doliny rzeczne, polany leśne i osadnicze oraz skraje Puszczy Białowieskiej, a mianowicie:

1. ZAHAMOWANIE SPADKU ROZRODCZOŚCI I LICZEBNOŚCI populacji białowieskich orlików krzykliwych I ICH WZROST w do poziomu z lat 90-tych ubiegłego stulecia (czyli wzrost: populacji z 53 par do ok. 60, rozrodczość z 21% do ok. 50%, produkcje młodych z 2,6 juv/100 km kw. Do ok. 5 juv/100 km kw. poprzez zwiększenie i polepszenie (nawodnienie) żerowisk i ustawienie platform gniazdowych.
2. WZROST ROZRODCZOŚCI I LICZEBNOŚCI pozostałych gatunków ptaków drapieżnych oraz wodno-błotnych (w zależności od biologii gatunku) uzależnionych od żerowisk umiejscowionych na obszarach otwartych w Puszczy Białowieskiej, ze szczególnym uwzględnieniem bociana czarnego i bociana białego.
3. PONOWNE, STAŁE ZASIEDLENIE skrajów dolin leśnych i polan przez gatunki ptaków drapieżnych które częściowo się wycofały (orlik krzykliwy) lub gatunki które gnieźdzą się efemerycznie lub na stałe wycofały się z obszarów Puszczy Białowieskiej, a mianowicie: orlik grubodzioby, orzełek włochaty, gadożer, trzmielojad, kania ruda i biała oraz błotniaki; zbożowy, łąkowy, stawowy oraz puchacz, sowa błotna i cietrzew.
4. PONOWNE, STAŁE ZASIEDLENIE dolin leśnych i polan przez gatunki ptaków wodno-błotnych które częściowo się wycofały z Puszczy Białowieskiej lub które gnieźdzą się efemerycznie, a mianowicie: batalion, dubelt i sowa błotna. SZCZEGÓŁY dot. orlika krzykliwego w raporcie E.Pugacewicza (2009).

Źródło informacji - dane empiryczne, na podstawie których zdiagnozowano zagrożenia/potrzeby/problemy

Źródłem informacji, są nasze ponad 20-letnie obserwacje, szereg opracowań dla poszczególnych gatunków z obszaru puszczy, w większości naszych. Specjalnie do tego projektu opracowano raport o orliku krzykliwym z ostatnich 25 lat, (Pugacewicz 2009). Zalecenia ochronne są zawarte w Standartowym Formularzu Danych Natura 2000 - PLC200004 - str. 13-14. Wykorzystano także dane z poradników ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 (Gromadzki 2004). Do ważniejszych pozycji należy: PUGACEWICZ 2009. Raport o stanie i zagrożeniach populacji orlika krzykliwego, Aquila pomarina w Puszczy Białowieskiej, PIERRZGALSKI E., BOCZOŃ A., TYSZKA J. 2002. Zmienność opadów i położenie wód gruntowych w Białowieskim Parku Narodowym. Kosmos. 51, 4: 415-425. PIERRZGALSKI E., BOCZOŃ A., Pierzgałski E., Tyszka J., Stolarek A. 2006. Zmienność odpływu wody ze zlewni rzeki Łutowni (Puszcza Białowieska) w latach 1966-2000. Leśne Prace Badawcze 1: 21-36. SOKOŁOWSKI A.W., CEREPKO J. 2005. Zmiany roślinności na siedliskach hydrogenicznych. Leśne Prace Badawcze 3: 77-85. DOMASZEWICZ A. 1995. Sowa błotna, Asio flammeus w Polsce – rozmieszczenie i ochrona. Chrońmy Przyr. Ojcz., 51, 2: 40–50. ANTIPOW J., DOMASZEWICZ A. 1997. Lęgi dziko żyjących bocianów białych, Ciconia ciconia w gniazdach umiejscowionych na ziemi (Europa Środkowa). Ochrona Przyr. Ojcz. 5 (53). DOMASZEWICZ A. 2006. Występowanie Derkacza, Crex crex na polanach osadniczych Puszczy Białowieskiej w latach 2004-2006. Msc. PTOPP. DOMASZEWICZ A. 2008. Ginące siedliska łęgowe i gatunki ptaków w Puszczy Białowieskiej. Msc. PTOPP. PUGACEWICZ E. 1994. Populacja orlika krzykliwego, Aquila pomarina na Nizinie Północnopodlaskiej. Not. Orn., 35: 139–156. - PUGACEWICZ E. 1996. Ptaki drapieżne polskiej części Puszczy Białowieskiej. Not. Orn., 37: 173–224. PUGACEWICZ E. 1997. Ptaki Puszczy Białowieskiej. PTOPP. PUGACEWICZ E. 1999. Stan populacji żurawia, Grus grus na Nizinie Północnopodlaskiej w latach 1976–1998. Chrońmy Przyr. Ojcz., 55, 4: 20–32. PUGACEWICZ E. 2000. Rozmieszczenie, liczebność i rozród bociana białego, Ciconia ciconia na Nizinie Północnopodlaskiej w 1995. Chrońmy Przyr. Ojcz., 56, 6: 37–70. TOMIAŁOJC L., STAWARCZYK T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. Wrocław. Pełny wykaz literatury wykorzystanej w projekcie znajduje się w zał. 1.

Zagrożenia

Głównym zagrożeniem jest dramatyczny spadek rozrodczości wskutek braku dostępu do pokarmu, co będzie w przyszłości skutkowało spadkiem liczebności poszczególnych populacji ptaków. Niegdyś najliczniejsza populacja orlika krzykliwego w kraju, skupiająca się w dolinach puszczańskich rzek opuszcza te stanowiska, po części zasiedlając skraje puszczy. Brak dostępu do pokarmu poważnie osłabia puszczańskie populacje ptaków uzależnionych od dolin rzecznych, polan i skrajów puszczy. W dolinie rz. Leśnej, gdzie orlik występował najliczniej, w roku 2006 na 28 skontrolowanych gniazd wyleciał tylko jeden młody, zaś rok później z żadnego gniazda nie wyleciał ani jeden młody. Szczegóły w raporcie E.Pugacewicza (2009). Brak dostępu do pokarmu, spowodowanego zarastaniem dolin rzecznych i polan wskutek obniżenia wód gruntowych oraz zaprzestaniem użytkowania łąk, jest bezpośrednią przyczyną zaniku, a także wycofywania się ptaków na skraje puszczy, gdzie żerują one na polach uprawnych narażając się na działanie środków ochrony roślin, czy też trakcji elektrycznej. Nie możemy mówić, że sytuacja ptaków drapieżnych i wodno błotnych na terenie Puszczy Białowieskiej jest zła, bowiem w przypadku orlika krzykliwego, który występował tu w największych zagęszczeniach w kraju – jest tragiczna.

Cele dodatkowe

1. zapewnienie ochrony najważniejszych obszarów przyrodniczych,
2. zwiększenie świadomości ekologicznej w szczególności odnośnie obszarów chronionych,
3. właściwie wykorzystanie unikalnych walorów przyrodniczych polski dla zwiększenia jej atrakcyjności

Ad. 1. Do celów strategicznych projektu należy zahamowanie spadku liczebności, i następnie wzrost liczebności białowieskich populacji ptaków drapieżnych i wodno-błotnych, poprzez zwiększenie rozrodczości, w szczególności orlika krzykliwego. Następnie stałe przywrócenie lęgów gatunków które opuściły obszary puszczy lub gnieźdzą się tutaj efemerycznie.

Ad. 2. Projekt przewiduje szereg działań dotyczących zwiększenia świadomości ekologicznej, a mianowicie przez media (wortal internetowy, radio, telewizja) wydawnictwa, pogadanki, prelekcje, konkursy, studenckie obozy naukowe, zielone szkoły).

Ad. 3. Realizowane będzie do utworzenia punktów widokowych, gdzie poza informacją (tablice) będzie można obserwować żerujące gatunki ptaków drapieżnych. Jest to dodatkowy element szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych.

Realizacja projektu ma się przyczynić do realizacji **głównego celu V priorytetu, którym jest "Ograniczenie degradacji środowiska naturalnego oraz strat jego zasobów i zmniejszenia różnorodności biologicznej"** oraz do celu szczegółowego priorytetu czyli **"Przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) i ostoji gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów"**. W naszym przypadku jest to zwiększenie liczebności poprzez zwiększenie rozrodczości orlika krzykliwego oraz innych gatunków ptaków drapieżnych i wodno-błotnych a mianowicie:

1. Zahamowanie spadku rozrodczości i liczebności populacji białowieskich orlików krzykliwych i ich wzrost do poziomu z lat 90-tych ubiegłego stulecia (czyli wzrost: populacji z 53 par do ok. 60, rozrodczość z 21% do ok. 50%, produkcje młodych z 2,6 juv/100 km kw. Do ok. 5 juv/100 km kw. Poprzez zwiększenie żerowisk i ustawienie platform gniazdowych
2. Wzrost rozrodczości i liczebności pozostałych gatunków ptaków drapieżnych oraz wodno-błotnych (w zależności od biologii gatunku) uzależnionych od żerowisk umiejscowionych na obszarach otwartych w Puszczy Białowieskiej, ze szczególnym uwzględnieniem bociana czarnego i bociana białego
3. Ponowne, stałe zasiedlenie skrajów dolin leśnych i polan przez gatunki ptaków drapieżnych które częściowo się wycofały (orlik krzykliwy) lub gatunki które gnieźdzą się efemerycznie lub na stałe wycofały się z obszarów Puszczy Białowieskiej, a mianowicie: orlik grubodzioby, orzełek włochaty, gadożer, trzmiełojad, kanie ruda i biała oraz błotniaki; zbożowy, łąkowy, stawowy oraz puchacz, sowa błotna i cietrzew.
4. Ponowne, stałe zasiedlenie dolin leśnych i polan przez gatunki ptaków wodno-błotnych które częściowo się wycofały z Puszczy Białowieskiej lub które gnieźdzą się efemerycznie, a mianowicie: batalion, dubelt i sowa błotna.

W ramach V osi priorytetowej realizowane są również **działania związane z kształtowaniem postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, ochronie przyrody, w tym różnorodności biologicznej i ochronie krajobrazu, a także zachowań proekologicznych poprzez szeroko rozumianą edukację ekologiczną.**

STRATEGICZNY CHARAKTER PROJEKTU

5.1 Czy realizacja projektu przyczyni się do osiągnięcia założeń dokumentów strategicznych obowiązujących na poziomie międzynarodowym? Jeśli tak, to jakich dokumentów i w jakim stopniu?

Wszystkie działania prowadzone w ramach tego projektu mają za zadanie ochronę gatunków zagrożonych oraz ochronę dolin leśnych przed zarastaniem. Tak więc zwiększenie rozrodczości i liczebności gatunków występujących na obszarze projektu, a wymienionych w dokumentach strategicznych jest osiągnięciem celów zawartych w tych dokumentach, które chronią bioróżnorodność oraz poszczególne ekosystemy i gatunki w nich występujące.

I. KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ dotycząca ochrony różnorodności biologicznej i zrównoważone jej użytkowanie z dnia 5 czerwca 1992 r. spełnia zadania projektu, bowiem zwiększając liczebność gatunków i ich rozrodczość wypełniamy przesłanki tej konwencji - tym samym projekt osiąga założenia tego dokumentu.

PODSTAWY PRAWNE: art. 1 stwierdza, że celami niniejszej konwencji, realizowanymi zgodnie z jej odpowiednimi postanowieniami, jest ochrona różnorodności biologicznej, zrównoważone użytkowanie jej elementów oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystywania zasobów genetycznych, w tym przez odpowiedni dostęp do zasobów genetycznych i odpowiedni transfer właściwych technologii, z uwzględnieniem wszystkich praw do tych zasobów i technologii, a także odpowiednie finansowanie.

Art. 6 określa ogólne działania na rzecz ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej kładących nacisk w punkcie "a" na opracowaniu krajowych strategii, planów lub programów dotyczących ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej.

Art. 13 określa edukację i świadomość społeczną, zaś w punkcie "a" wspiera i zachęca do zrozumienia znaczenia

ochrony różnorodności biologicznej i niezbędnych działań w zakresie jej ochrony, jak również propagowania tego zagadnienia za pomocą środków masowego przekazu i programów edukacyjnych.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - art. 1, art. 6, art. 13 konwencji.

II. DYREKTYWA PTASIA - Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 o ochronie dzikich ptaków w art. 4.1 określa Załącznik I obejmującą gatunki rzadkie i zagrożone wyginięciem w krajach UE. Na tej liście znajdują się gatunki objęte projektem - tym samym projekt osiąga założenia tego dokumentu.

PODSTAWY PRAWNE: ochrona biotopów określona art. 3 ust. 2. Specjalne środki ochrony określa art. 4 ust. 1. Zastosowanie środków ochrony nie może pogorszyć stanu gatunków, co określa art. 13. Chronione gatunki objęte projektem zamieszczone są w załączniku I pod nr.: 12 - bocian biały, 13 - bocian czarny, 23 - trzmielojad, 25 - kania czarna, 26 - kania ruda, 26 bielik, 31, gadożer, 32 - błotniak stawowy, 33 - błotniak zbożowy, 34 - błotniak łąkowy, 37 - orzełek, 43 - żuraw, 52 - dubelt, 65 - puchacz, 67 - sowa błotna,

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - art. 3 ust. 2, art. 4 ust. 1 oraz załącznik I dyrektywy

III. DYREKTYWA SIEDLISKOWA - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Na liście znajdują się gatunki objęte projektem - tym samym projekt osiąga założenia tego dokumentu.

PODSTAWY PRAWNE: ochrona i odtworzenie siedlisk oraz dzikich populacji fauny i flory określona została w art. 1 ust. a. który stwierdza, że ochrona oznacza zespół środków wymaganych do zachowania i odtworzenia siedlisk przyrodniczych oraz populacji gatunków dzikiej fauny i flory we właściwym stanie ochrony. Art. 12 zabrania m. in. pogorszenia stanów lub niszczenia terenów rozrodu lub odpoczynku.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - art. 1 ust. 1, art. 12 ust. d., art. 16 ust. d.

IV. KONWENCJA WASZYNGTOŃSKA - Dyrektywa Rady 338/97/EWG z dnia 9 grudnia 1996 r w sprawie ochrony dzikich gatunków fauny i flory w drodze regulacji nimi. Na liście znajdują się 7 gatunków objęte projektem - tym samym projekt osiąga założenia tego dokumentu.

PODSTAWY PRAWNE: Dz. U. z 1991 r. Nr 27, poz.112 - art. 1 stwierdza, że celem niniejszego rozporządzenia jest ochrona gatunków dzikiej flory i fauny oraz zagwarantowanie ich zachowania poprzez regulację handlu nimi. W załączniku A, B i C znajdują się gatunki objętych projektem. Punkt 4 wstępnych uwag mówi: Konieczne jest ustalenie obiektywnych kryteriów włączania gatunków dzikiej fauny i flory do załączników niniejszego rozporządzenia, natomiast punkt 14 mówi: że Informowanie społeczeństwa i zapoznanie go z przepisami niniejszego rozporządzenia, w szczególności na przejściach granicznych, może zachęcić do przestrzegania przepisów.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - art. 1 oraz punkty 4 i 14 wstępnych uwag dyrektywy.

V. KONWENCJA BOŃSKA - dotycząca ochrony wędrownych gatunków zwierząt z dnia 23 czerwca 1979. W Załączniku I znajdują się 2 gatunki objętych projektem, w załączniku II - pozostałe - tym samym projekt osiąga założenia tego dokumentu.

PODSTAWY PRAWNE: Dz. U. z 2003 r. Nr 2, poz.17 - art. III ust. 4a określa potrzebę odtwarzania siedlisk gatunków wymienionych w załączniku I, natomiast art. V ust. 5e określa przywracanie wszystkich siedlisk dla gatunków z załącznika II. Gatunki z zał. I to bielik. Z zał. II to bocian czarny, bocian biały, kania czarna, kania ruda, gadożer, błotniak łąkowy i zbożowy, orlik krzykliwy i grubodzioby, orzełek, derkacz, żuraw, batalion, dubelt, sowa błotna i cietrzew.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - art. III ust. 4a, art. V ust. 5e

VI. KONWENCJA BERNAŃSKA - dotycząca ochrony europejskiej przyrody żywej i naturalnych siedlisk z dnia 19 września 1979. W Załączniku II określa ginące i wymagające ścisłej ochrony gatunki zwierząt. Na tej liście znajdują się wszystkie (21) gatunki objęte projektem - tym samym projekt osiąga założenia tego dokumentu.

PODSTAWY PRAWNE: Dz. U. z 1996 r. Nr 58, poz. 263 - art. 1 określa ochronę dzikich gatunków fauny i flory oraz ich siedlisk, a mianowicie:

1. Celem niniejszej konwencji jest ochrona gatunków dzikiej fauny i flory oraz ich siedlisk naturalnych, zwłaszcza tych gatunków i siedlisk, których ochrona wymaga współdziałania kilku państw, oraz wspieranie współdziałania w tym zakresie.

2. Szczególny nacisk położono na ochronę gatunków zagrożonych i ginących, włączając w to gatunki wędrowne zagrożone i ginące.

Rozdział II w art. 4 omawia ochronę siedlisk, a mianowicie 1. Każda z umawiających się stron podejmie właściwe i niezbędne środki ustawodawcze i administracyjne, by zapewnić ochronę siedlisk dzikiej flory i fauny, w szczególności gatunków wymienionych w załącznikach I i II, oraz ochronę zagrożonych siedlisk naturalnych.

Rozdział III w art. 6 omawia ochronę gatunków, a mianowicie: Każda z umawiających się stron podejmie właściwe i niezbędne przedsięwzięcia ustawodawcze i administracyjne, aby zapewnić szczególną ochronę gatunków dzikiej fauny, wymienionych w załączniku II.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - art. 1, art. 4, art. 6.

VII. KONWENCJA RAMSARSKA - dotycząca obszarów wodno-błotnych i występujących tam zwierząt i roślin z dnia 2 lutego 1971 chroni m.in. sowę błotną, dubelta i bataliona objętych projektem - tym samym projekt osiąga założenia tego dokumentu.

PODSTAWY PRAWNE: art. 1 ust.1. W rozumieniu niniejszej Konwencji obszarami wodno-błotnymi są tereny bagien, błot i torfowisk lub zbiorniki wodne, tak naturalne jak i sztuczne, stałe i okresowe, o wodach stojących lub płynących, słodkich, słonawych lub słonych, łącznie z wodami morskimi, których głębokość podczas odpływu nie przekracza sześciu metrów. Ust. 2. W rozumieniu niniejszej Konwencji do ptactwa wodnego zalicza się ptaki, które ekologicznie są uzależnione od istnienia obszarów wodno-błotnych.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - Art. 1 ust. 1, Art. 1 ust. 2.

VIII. BIRDLIFE INTERNATIONAL - określająca kategorie zagrożenia oraz charakter występowanie w Europie i na świecie z roku 2000, nadaje rangę gatunkom specjalnej troski (SPEC). W tej kategorii znajdują się wszystkie (21) gatunki objęte projektem mieszczą się w kategoriach SPEC 1-4, czyli w zakresie gatunków zagrożonych w skali światowej do gatunków niezagrożonych, lecz posiadających rangę SPEC - tym samym projekt osiąga założenia tego dokumentu.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - Większość gatunków z projektu należy do statusu specjalnej ochrony SPEC.

IX. Porozumienie EAWA - międzynarodowe porozumienie dotyczące ochrony wędrownych ptaków wodno-błotnych wzdłuż szlaku Euro-Afro-Azjatyckiego chroni m.in. bociana czarnego i bociana białego, objętych projektem - tym samym projekt osiąga założenia tego dokumentu.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - chroni bociana białego i bociana czarnego.

KOMUNIKAT KOMISJI WSPÓLNOT EUROPEJSKICH - dotycząca zatrzymania procesu utraty bioróżnorodności biologicznej do roku 2100 i w przyszłości z 22 maja 2006 r.

PODSTAWY PRAWNE: 4.2.1. Zabezpieczenie ochrony najważniejszych siedlisk i gatunków, 4.2.2. Włączenie kwestii różnorodności biologicznej do Strategii zrównoważonego rozwoju (SDS), lizbońskiego partnerstwa na rzecz wzrostu i zatrudnienia oraz polityki ochrony środowiska, 4.4.2. Podnoszenie świadomości i zaangażowanie społeczeństwa, 5.2.1 ust. 1. Zachowanie najważniejszych siedlisk i gatunków w UE, ust. 2. Chronić i odtwarzać różnorodność biologiczną i usługi ekosystemowe na pozostałym obszarze lądowym UE.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - art. 4.2.1, art. 4.4.2, art. 5.2.1 ust. 1, art. 5.2.1. ust. 2.

5.2 Czy projekt jest zgodny z założeniami krajowych i/lub lokalnych dokumentów strategicznych (np. polityki, strategii, programy lub plany ochrony itp.)? Jeśli tak, to z jakim dokumentami i w jakim stopniu?

Uważamy, że niniejszy projekt w części lub w całości spełnia zadania poniższych dokumentów krajowych.

I. POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA W LATACH 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2016

Kierunki działań, punkt 3.1.3:

1. Wzmacnianie współpracy resortu środowiska z instytucjami odpowiedzialnymi za przygotowywanie dokumentów strategicznych w zakresie uwzględniania potrzeb realizacji celów ekologicznych.
2. Prowadzenie działań upowszechniających dorobek w zakresie przygotowywania strategicznych ocen oddziaływania na środowisko i korzyści dla rozwoju gospodarczego wynikających z ich przeprowadzenia.
3. Rozwój metodologii wykonywania strategicznych ocen oddziaływania na środowiska dla różnego rodzaju dokumentów, polityk, programów i strategii.

PODSTAWY PRAWNE: Polityka ekologiczna państwa w celach średniookresowych do r. 2016 (punkt 3.1.2) określa, że podstawowy cel to zachowanie bogatej różnorodności biologicznej polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym ekosystemowym), wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju, który w sposób niekonfliktowy współistnieje z różnorodnością biologiczną. Kierunki działań w latach 2009-2012 to realizacja zadań (punkt 3.1.3) wynikających z Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej dotyczące przywracania w właściwego stanu siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) i ostoi gatunków na obszarach chronionych wraz z zachowaniem zagrożonych

wyginieciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów, przywrócenie drożności lądowych i wodnych korytarzy ekologicznych umożliwiających przemieszczanie się zwierząt i funkcjonowanie populacji w skali kraju, wsparcia procesu opracowania planów ochrony dla obszarów chronionych, zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - Punkty 3.1.2 i 3.1.3 polityki.

II. KRAJOWA STRATEGIA OCHRONY I UMIARKOWANEGO UŻYTKOWANIA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNE WRAZ Z PROGRAMEM DZIAŁAŃ z dnia 25 lutego 2008 r.

Kierunki działań, punkt 3.2.2.: Do głównych działań strategicznych należy;

1. Rozpoznawanie i monitorowanie stanu różnorodności biologicznej istniejących i potencjalnych zagrożeń;
2. Usuwanie lub ograniczanie aktualnych i potencjalnych zagrożeń różnorodności biologicznej;
3. Zachowanie i/lub wzbogacanie istniejących oraz odtwarzanie zanikłych elementów różnorodności biologicznej;
4. Integracja działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej z działaniami ważnych dla tej ochrony sektorów gospodarki oraz administracji publicznej i społeczeństwa (w tym organizacji pozarządowych).

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? Kierunki działań z punktu 3.2.2 ust. 1-4.

II. NARODOWA STRATEGIA EDUKACJI EKOLOGICZNEJ Z R. 2001.

Podstawowe cele Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej są następujące (str. 10-11):

1. Upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich strefach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej.
4. Promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - podstawowe cele strategii zawarte w punktach 1,2,4.

IV. POLITYKA LEŚNA PAŃSTWA z dnia 22 kwietnia 1997 R.

Głównymi celami określonymi w celach i priorytetach polityki leśnej (rozdział III) wymieniono:

1. Nadrzędnym celem polityki leśnej jest wyznaczenie kompleksu działań kształtujących stosunek człowieka do lasu, zmierzających do zachowania w zmieniającej się rzeczywistości przyrodniczej i społeczno-gospodarczej warunków do trwałej w nieograniczonej perspektywie czasowej wielofunkcyjności lasów, ich wszechstronnej użyteczności i ochrony oraz roli w kształtowaniu środowiska przyrodniczego zgodnie z obecnymi i przyszłymi oczekiwaniami społeczeństwa.

2. Zapewnienie trwałości lasów wraz z ich wielofunkcyjnością będzie osiąganę przez: powiększanie zasobów leśnych kraju, polepszenie stanu zasobów leśnych i ich kompleksową ochronę, reorientację zarządzania lasami z poprzedniej dominacji modelu surowcowego na model proekologicznej i zrównoważonej ekonomicznie, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej odpowiadającej kryteriom sformułowanym dla Europy w procesie helsińskim z uwzględnieniem specyfiki leśnictwa polskiego.

5. W celu poprawy stanu i ochrony lasów tak, by mogły one w lepszym stopniu i szerszym zakresie spełniać różnorodne funkcje będą podejmowane w obszarze gospodarki leśnej następujące działania:

- opracowanie i wdrożenie programu odbudowy małej retencji wodnej w celu przywrócenia korzystnego zaopatrzenia lasów w wodę i poprawę gospodarki wodnej kraju szczególnie na wododziałach, terenach wyżynnych i górskich,

- zwiększanie różnorodności genetycznej i gatunkowej biocenoz leśnych oraz różnorodności ekosystemów w kompleksach leśnych w oparciu o naturalne wzorce,

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - podstawowe cele polityki leśnej ukazane w rozdziale III, a mianowicie punkty 1,2,5.

V. STRATEGIA OCHRONY OBSZARÓW WODNO-BŁOTNYCH W POLSCE WRAZ Z PLANEM DZIAŁAŃ (NA LATA 2006-2013) Z ROKU 2006.

6.1. Cele nadrzędne Strategii (oczekiwane efekty jej wdrażania)

Cele nadrzędne Strategii to powszechna ochrona środowisk wodno-błotnych w kraju na drodze:

A. zapewnienia ciągłości istnienia i naturalnego charakteru środowisk zachowanych dotychczas obszarów wodno błotnych oraz pełnionych przez nie funkcji ekologicznych;

B. zatrzymania procesu degradacji i zanikania środowisk wodno-błotnych;

C. restytucji przyrodniczej obszarów zdegradowanych.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - spełnia on 2 pierwsze strategiczne cele, a mianowicie punkt 6.1 ust. A i B.

VI. USTAWA O OCHRONIE PRZYRODY z dnia 16 kwietnia 2004 r (Dz. U. Nr 92, poz. 880, z późn. zm.).

Projekt spełnia zadania następujących przepisów:

Art. 2. 1. Ochrona przyrody, w rozumieniu ustawy, polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

(1) dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów; (2) roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową; (3) zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; (4) siedlisk przyrodniczych; (5) siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;

2. Celem ochrony przyrody jest:

(1) utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów; (2) zachowanie różnorodności biologicznej; (4) zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony; (6) utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody; (7) kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

Art. 3. Cele ochrony przyrody są realizowane przez: (3) opracowywanie i realizację ustaleń planów ochrony dla obszarów podlegających ochronie prawnej, programów ochrony gatunków, siedlisk i szlaków migracji gatunków chronionych; (4) realizację krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z programem działań; (5) prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody; (6) prowadzenie badań naukowych nad problemami związanymi z ochroną przyrody.

JAKIE WARUNKI SPEŁNIA PROJEKT? - praktycznie powyższe zacytowane przepisy art. 2 i 3.

Poza powyższymi dokumentami projekt jest tożsamy z:

- ustawą Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U. Nr 168, poz. 1764),

- ustawą Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. Nr 220, poz. 2237),

- rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001 r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (Dz. U. Nr 92, poz. 1029),

DOŚWIADCZENIE BENEFICJENTA

Jakie praktyczne doświadczenie oraz specjalności w zakresie realizacji powierzonych zadań posiadają kluczowi członkowie zespołu realizującego projekt? Należy krótko odnieść się wyłącznie do doświadczenia mającego związek z realizowanym projektem. Nie należy wklejać całych CV i listy publikacji itp. W przypadku gdy planowane jest zatrudnienie ekspertów należy zdefiniować stawiane im wymagania.

Koordinator projektu - **ekolog, specjalność: ochrona przyrody, ornitologia, kartografia i teledetekcja satelitarna**, ponad 20-letnie doświadczenie w realizacji prac dotyczących ochrony przyrody. Założyciel pierwszego w Polsce "prywatnego" stowarzyszenia ochrony przyrody (PTOPP), za co został relegowany z Polskiego Towarzystwa Zoologicznego (1985). Prace badawcze w Puszczy Białowieskiej prowadzi od roku 1978 r. Jest polskim koordynatorem "Europejskiego Monitoringu Ptaków Drapieżnych i Sów". Jest autorem licznych publikacji dotyczących liczebności, rozmieszczenia i ochrony ptaków, **w tym współautorem Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt** (wydania z roku 1992 i 2001). Kierownik zespołu kilku raportów środowiskowych z obszarów Puszczy Białowieskiej. Szczegółowa informacja: Wikipedia.

Osoby współpracujące, to osoby od wielu lat zaangażowane w prace ochroniarskie na obszarze Puszczy Białowieskiej oraz NE Polski. Można tu wymienić np. Eugeniusza Pugacewicza (ornitolog) lub Dariusza Ochrymiuka (renaturalizacja, zielone technologie).